

การพัฒนาแนวทางปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว
ที่รับบริการในห้องฉุกเฉิน : โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน

The Development of Nursing Practice Guidelines for Psychiatric Patients with
Aggressive Behavior who Receive Services in the Emergency Room:
Chaturaphakphiman Hospital

มนทกานต์ ตั้งนพรัตน์กุล* พัชชรี เกษแก้ว** อริญญา บุญอรณ***
Montakan Tungnopparatkul, Patcharee Katekeaw, Arinya Boonarun

Corresponding author: E-mail: Montakan_s@hotmail.com

(Received: February 2, 2024; Revised: February 9, 2024; Accepted: March 7, 2024)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวทางปฏิบัติ และศึกษาประสิทธิภาพการใช้แนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่มารับบริการในหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน

รูปแบบการวิจัย : การวิจัยและพัฒนา (Research and development)

วัสดุและวิธีการวิจัย : กลุ่มเป้าหมายเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานแผนกฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จำนวน 20 ราย และเวชระเบียนผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ที่เข้ารับบริการระหว่างเดือน มกราคม-เดือนพฤศจิกายน 2566 จำนวน 30 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน (Paired t- test)

ผลการวิจัย : หลังการใช้แนวปฏิบัติ พบว่า ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.5 คะแนน และพยาบาลวิชาชีพมีความพึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 94.60 และไม่พบอุบัติการณ์ความเสี่ยงขณะที่พยาบาลให้การดูแลผู้ป่วย

สรุปและข้อเสนอแนะ : ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแนวทางปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่รับบริการในห้องฉุกเฉิน ดังนั้นหน่วยงานควรเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับอุปกรณ์และเตรียมพื้นที่สำหรับการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง

คำสำคัญ : แนวทางปฏิบัติการพยาบาล; ผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว; ห้องฉุกเฉิน

ABSTRACT

Purposes : To study the situation, develop guidelines and study the effectiveness of using guidelines for caring for psychiatric patients with aggressive behavior who receive services in the Accident and Emergency Department at Chaturaphak Phiman Hospital.

Study design : Research and development (Research and development)

Materials and Methods : Study of professional nurses working in emergency departments. Chaturaphakphiman Hospital, 20 cases, and medical records of psychiatric patients with aggressive behavior who received service between 1 January 2023 - 30 November 2023, totaling 30 cases. Data analysis using descriptive statistics, finding frequencies, percentages, and inferential statistics (Paired t-test).

Main findings : After using the guidelines The average score of compliance with the guidelines for caring for aggressive psychiatric patients receiving services at the Emergency Department of Chaturaphat Phiman Hospital was at the highest level with an average score of =4.5 points. The satisfaction scores of professional nurses before and after Using guidelines There was a significant difference in consciousness at $p\text{-value} < .05$ and no risk incidence was found while nurses were caring for this group of patients.

Conclusions and recommendations : The results of this research highlight the importance of nursing practices for psychiatric patients with aggressive behavior receiving services in the emergency room. Therefore, agencies should prepare equipment and prepare areas for caring for patients with severe aggressive behavior problems.

Keywords : Nursing practice guidelines; Psychiatric patients with aggressive behavior; Emergency room

บทนำ

ผู้ป่วยจิตเวช หมายถึง บุคคลที่มีอาการผิดปกติของจิตใจที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด ความจำ สติปัญญา ประสาท การรับรู้ หรือการรู้เวลา สถานที่หรือบุคคล รวมทั้งอาการผิดปกติของจิตใจที่เกิดจากสุราหรือสารอื่นที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท¹ จำนวนผู้ป่วยจิตเวชที่มารับบริการของหน่วยบริการในสังกัดกรมสุขภาพจิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563-2565 พบว่ามีแนวโน้มลดลงและเพิ่มขึ้น 1,080,512, 1,080,303 และ 1,129,404 คน ตามลำดับ โดยเป็นผู้ป่วยใหม่ปีละ 78,844, 86,590 และ 71,394 คน ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้ป่วยจิตเวชที่มารับบริการในแผนกฉุกเฉินของหน่วยบริการในสังกัดกรมสุขภาพจิตจำนวน 45,143, 51,419 และ 52,693 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ พบมากกว่าร้อยละ 60 เมื่อพิจารณาแยกตามเขตสุขภาพ พบมากในเขตสุขภาพที่ 9 ใช้บริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.3 รองลงมา คือ เขตสุขภาพที่ 10 ร้อยละ 16.7 เขตสุขภาพที่ 7 ร้อยละ 13.1 และเขตสุขภาพที่ 1 ร้อยละ 12.5 ตามลำดับ² และเนื่องด้วยนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขเน้นพัฒนาระบบบริการสุขภาพจิตและจิตเวชให้ครอบคลุมทั่วถึงในทุกเขตสุขภาพ 12 เขต เพื่อให้ผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตเวชเข้าถึงการดูแลรักษาใกล้บ้าน³ จากสถิติผู้ป่วยจิตเวชที่มารับบริการในโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปีงบประมาณ พ.ศ.2563-2565 พบว่า เป็นผู้ป่วยที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งประเภทรุนแรงและไม่รุนแรง จำนวน 149 ครั้ง 94 คน, 136 ครั้ง 103 คน และ 117 ครั้ง 90 คน ตามลำดับ ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่พบได้บ่อยในผู้ป่วยจิตเวช โดยพฤติกรรมก้าวร้าวอาจแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่น การพูดจาข่มขู่ การทำร้ายร่างกายผู้อื่น การทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวในผู้ป่วยจิตเวชนั้นมีหลายปัจจัย เช่น โรคทางจิตเวช การใช้สารเสพติด ปัญหาทางสังคมและครอบครัว ปัจจัยทางชีวภาพ พฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ป่วยจิตเวชอาจส่งผลกระทบต่อทั้งผู้ป่วยเอง บุคลากรทางการแพทย์ และผู้รับบริการอื่นๆ ในสถานพยาบาลจิตเวช แบ่งเป็น

ผลกระทบต่อผู้ป่วยเอง ได้แก่ การบาดเจ็บทางร่างกาย ผลข้างเคียงจากการใช้ยาระงับอาการก้าวร้าว การถูกแยกกักตัว หรือการถูกส่งตัวไปรักษา ในโรงพยาบาลจิตเวช ผลกระทบต่อบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ การบาดเจ็บทางร่างกาย ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น และผลกระทบต่อผู้รับบริการอื่นๆ ในสถานพยาบาลจิตเวช ได้แก่ ความรู้สึกไม่ปลอดภัย ความรู้สึกหวาดกลัว ความรู้สึกไม่ได้รับความสะดวกในการรักษา การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน เป็นงานที่มีความท้าทายเนื่องจากพยาบาลต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการถูกทำร้ายร่างกายจากผู้ป่วย พยาบาลจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ป่วยจิตเวช เพื่อสามารถให้การพยาบาลได้อย่างเหมาะสม และปลอดภัย⁴⁻⁹ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในโรงพยาบาลทั่วไปมีความเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายของบุคลากรทางการแพทย์สูงถึง 20-30%¹⁰⁻¹⁶

จากการสำรวจความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน พบว่า พยาบาลส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ต้องการให้มีแนวทางการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาแนวปฏิบัติทางการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน จึงมีความสำคัญต่อความปลอดภัยของผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงส่งเสริมความปลอดภัยของผู้ป่วยจิตเวชในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวทางปฏิบัติ และศึกษาประสิทธิผลการใช้แนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่มารับบริการในหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยศึกษาในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานแผนกฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จำนวน 20 ราย และเวชระเบียนผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่เข้ารับบริการระหว่างเดือนมกราคม-เดือนพฤศจิกายน 2566 จำนวน 30 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย 2 ส่วน

1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ แนวปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่มารับบริการในแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพ ไปที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ข้อคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิดประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน ประวัติการได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ประวัติการได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวช และประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ แนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าว โดยประกอบด้วย ขั้นตอนการสัมภาษณ์ การแนะนำตัวผู้วิจัยและบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายขั้นตอนและวิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ตามคำถามที่กำหนด และส่วนที่ 3 แบบประเมินความคิดเห็นต่อแนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วยด้านนโยบาย ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมการนำไปใช้ รูปแบบการนำไปใช้ ประโยชน์ที่ได้รับ การมีส่วนร่วม ประเด็นปัญหาอุปสรรค แบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่าประมาณค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ (5, 4, 3, 2, 1)

ชุดที่ 2 แบบประเมินการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติ
การดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะก้าวร้าวลักษณะคำถามเป็น
แบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ มี 5
คำตอบ คือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง

ปฏิบัติน้อย ปฏิบัติน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) เครื่องมือได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบไปด้วย แพทย์ 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลด้านจิตเวช 1 ท่าน พยาบาลเฉพาะทางจิตเวช 1 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา พร้อมกับการตรวจสอบความครอบคลุม ความสมบูรณ์ของเนื้อหา และให้ผู้ทรงคุณวุฒิระบุคะแนนในแบบสอบถามความตรงตามเนื้อหาที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 0.87 ซึ่งค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาที่ยอมรับได้ คือ 80 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างประเมินความเป็นไปได้ในการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเภทที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน คือ เดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม 2566 จำนวน 5 ราย โดยดำเนินการ ดังนี้ (1) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพตามคุณสมบัติที่กำหนด (2) ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละราย (3) ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพแต่ละรายตอบแบบสอบถามความเป็นไปได้ของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล ผู้ป่วยจิตเภทที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และ (4) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์และสรุปผล

การดำเนินการวิจัย แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดย
ใช้แนวคิดทฤษฎีวัฏจักรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง
(Demming cycle) ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาล
ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นนี้
แบ่งการดำเนินงานเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 (Plan) การศึกษาสถานการณ์โดย
จากการสัมภาษณ์กลุ่มพยาบาลวิชาชีพ รวมทั้งศึกษา
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีจุดมุ่งหมาย
เพื่อสำรวจ และรวบรวมข้อมูลและปัญหาที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง
กับแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

ที่มีารับบริการที่หน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน

ขั้นที่ 2 (Do) วิเคราะห์สังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยนำผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว รวมทั้งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้แนวทางปฏิบัติ มาจัดทำสาระสำคัญของประกอบแนวทางปฏิบัติการพยาบาลดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

ขั้นที่ 3 (Check) การตรวจสอบคุณภาพแนวทางการปฏิบัติการพยาบาลการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาความสอดคล้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องที่รับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

ขั้นที่ 4 (Act) การปรับปรุงคุณภาพของแนวทางการปฏิบัติที่พัฒนาขึ้น ดำเนินการโดยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการบันทึกทางการพยาบาลเฉพาะโรคที่สำคัญให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิจัยระยะที่ 2 การประเมินผลการใช้แนวทางปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่พัฒนาขึ้นแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 (Plan) การเตรียมการทดลอง ได้แก่ (1) การกำหนดประชากรที่ศึกษาได้แก่พยาบาลวิชาชีพจำนวน 20 ราย ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก และคัดออก ดังนี้ **เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria)** ได้แก่ 1) เป็นพยาบาลวิชาชีพที่เวียนมาปฏิบัติงานที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน 2) ประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และ 3) ยินดีและสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย **เกณฑ์คัดออก (Inclusion Criteria)** ได้แก่ 1) เป็นหัวหน้างานผู้ป่วยอุบัติเหตุฉุกเฉิน หัวหน้างานผู้ป่วยนอก และ 2) ไม่ยินดี และสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย และ (2) การเตรียมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการในการนำแนวทางปฏิบัติในการดูแล

ผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวไปสู่การปฏิบัติโดยนำเสนอไปยังผู้อำนวยการโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมานและหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลเพื่อขออนุมัติการจัดทำโครงการ

ขั้นที่ 2 (Do) จัดประชุมเชิงวิชาการให้กับกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่จะนำไปใช้ เพื่อชี้แจงแนวทางปฏิบัติการใช้แนวทางปฏิบัติ และการเก็บข้อมูลดำเนินการนำแนวทางปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงกับพยาบาลวิชาชีพที่ทำการดูแลผู้ป่วย ในช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 3 (Check) ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลการนำแนวทางปฏิบัติพยาบาลไปใช้

ขั้นที่ 4 (Act) สรุปผลการนำแนวทางปฏิบัติพยาบาลไปใช้รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นตามข้อเสนอแนะที่ได้รับให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติให้เกิดความต่อเนื่องและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในแผนกอุบัติเหตุ และฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการจัดกลุ่มของเนื้อหาแล้วนำไปแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยเขียนโครงการวิจัยเพื่อขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด เลขที่ COE 0912565 และทำหนังสือขออนุญาตเสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมานหลังจากได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น กลุ่มประชากรศึกษามีสิทธิ์ที่จะปฏิเสธและถอนตัวออกจากงานวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยถูกเก็บเป็นความลับ และถูกวิเคราะห์ในภาพรวม เมื่อกลุ่มประชากรตกลงเข้าร่วม

การวิจัยจึงให้ลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้วจึงดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. แนวปฏิบัติการพยาบาลพร้อมคู่มือการใช้แนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในแผนกฉุกเฉินโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมานที่พัฒนาขึ้นแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย 2) ด้านการประเมินผู้ป่วย 3) ด้านปฏิบัติการกรรมการพยาบาล 4) ด้านการดูแลต่อเนื่องที่บ้านและการส่งต่อสถานพยาบาลอื่น และ 5) ด้านการบันทึกข้อมูลในแฟ้มประวัติของผู้ป่วย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน (n=20)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน(ร้อยละ)
อายุ (ปี)	20-25 ปี	3(15.0)
	26-30 ปี	7(35.0)
	31-35 ปี	10(50.0)
ประสบการณ์ทำงาน	1-5 ปี	1(5.0)
	6-10 ปี	14(70.0)
	11- 15 ปี	5(25.0)
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี	20(100.0)
การฝึกอบรมเกี่ยวกับการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าว		
เคย		0(0.0)
ไม่เคย		20(100.0)

3. เวชระเบียนผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวจำนวน 30 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 23 ราย (76.0%) เพศหญิง 7 ราย (24.0%) อายุเฉลี่ย 37.5 ปี อายุสูงสุด 55 ปี และอายุน้อยสุด 17 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 80 ที่เหลืออาชีพทำนา (20.0%)

4. หลังการใช้แนวปฏิบัติ คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมานอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.5 คะแนนในด้าน

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่งานอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จำนวน 20 ราย ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 33 ปี โดยมีอายุอยู่ในช่วง 31-35 ปีไปมากที่สุด (50.0%) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 26-30 ปี (35.0%) และน้อยที่สุดคือ อยู่ระหว่าง 20-25 ปี (15.0%) ซึ่งทุกคนจบการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า โดยมีประสบการณ์การปฏิบัติงานเฉลี่ย 7 ปี ซึ่งพยาบาลวิชาชีพ (100.0%) ไม่เคยมีประสบการณ์เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าว ดังแสดงในตารางที่ 1

รูปแบบการนำไปใช้ และรองลงมาคือประโยชน์ที่ได้รับมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.12 คะแนน ความพึงพอใจของพยาบาลต่อการใช้นโยบายแนวปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเภทที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุดที่คะแนนเฉลี่ย 4.68 (94.06%) และไม่พบอุบัติการณ์ความเสียหายขณะที่พยาบาลให้การดูแลผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน (n=20)

ประเด็นการประเมิน	Mean(SD.)	แปลผล
1. ด้านนโยบาย	3.51(0.61)	เหมาะสมมาก
2. ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการนำไปใช้	3.68(0.64)	เหมาะสมมาก
3. รูปแบบการนำไปใช้	4.50(0.88)	เหมาะสมมากที่สุด
4. ประโยชน์ที่ได้รับ	4.12(0.69)	เหมาะสมมาก
5. การมีส่วนร่วม	3.78(0.72)	เหมาะสมมาก
เฉลี่ยโดยรวม	4.68(0.62)	เหมาะสมมากที่สุด

5. ผลประเมินการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะก้าวร้าวที่มารับบริการที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน พบว่า ภาพรวมการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะก้าวร้าวอยู่ในระดับดีมาก (Mean=4.56, SD.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นราย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ย

มากที่สุด คือ ด้านการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ป่วย (Mean=4.80, SD. = 0.80) รองลงมา คือ ด้านการประเมินผู้ป่วย (Mean=4.68, SD.=0.92) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วย และญาติ (Mean=4.26, SD.=0.66) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน (n=20)

การปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติฯ	Mean(SD.)	การแปลผล
1. ด้านการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ป่วย	4.80(0.80)	ดีมาก
2. ด้านการประเมินผู้ป่วย	4.68(0.92)	ดีมาก
3. ด้านปฏิบัติการให้การพยาบาลผู้ป่วย	4.59(0.66)	ดีมาก
4. ด้านการส่งต่อและให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยและญาติ	4.26(0.66)	ดี
5. ด้านการบันทึกข้อมูลในแฟ้มประวัติผู้ป่วย	4.51(0.65)	ดีมาก
เฉลี่ยโดยรวม	4.56(0.72)	ดีมาก

วิจารณ์

จากการพัฒนาแนวทางปฏิบัติการตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน ทำให้งานอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน ได้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

พยาบาลผู้ปฏิบัติมีความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชก้าวร้าวที่มารับบริการ โดยพบว่าความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้แนวทางปฏิบัติ มีความพึงพอใจถึงร้อยละ 94.60 ไม่พบอุบัติการณ์ความเสี่ยงขณะที่พยาบาลให้การดูแลผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว และมีการปฏิบัติ

ตามแนวทางหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ข้อเสนอแนะ

1. พยาบาลผู้ปฏิบัติขาดความรู้ทักษะในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

2. สถานที่และอุปกรณ์ไม่พร้อมในการดูแลความปลอดภัยขณะปฏิบัติการพยาบาลซึ่งควรจัดอุปกรณ์ และเตรียมพื้นที่ตามหลักสำคัญในการดูแลผู้ป่วยพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงของผู้ป่วยจิตเวชที่ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน ประกอบไปด้วยการช่วยเหลือโดยให้ความสำคัญกับความ ต้องการของผู้รับบริการผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ โดยต้องคำนึงถึงผลของการปฏิบัติที่สามารถยอมรับได้ ซึ่งการจัดเตรียมสถานที่ สำหรับให้บริการผู้ป่วยฉุกเฉิน วิกฤตสุขภาพจิตซึ่งควรมีลักษณะดังนี้ ได้แก่ ควรเป็นมุม ห้องอยู่ในโซนสีเขียวโดยลดสิ่งกระตุ้น มีช่องทางการเข้าออก 2 ทาง มีการจัดเก็บและดูแลเครื่องมือ/อุปกรณ์ ที่อาจก่อให้เกิดอันตราย มีระบบแจ้งเตือน/สัญญาณ ขอความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน และมีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ จำเป็นในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤตสุขภาพจิตเช่น ผ้าผูกยึดใช้ผ้าที่มีความแข็งแรง เหนียว แต่นุ่ม (ผูกยึดข้อมือ/ข้อเท้า/เสื้อผูกยึดลำตัว)

3. ระบบการบันทึก และการพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้น จึงควรมีนโยบายกำกับติดตาม การใช้แนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชและระบุดึงบุคคลหรือทีมที่สามารถเข้าช่วยเหลือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ในขณะที่พยาบาลให้การดูแลผู้ป่วย ควรมีการฝึกอบรม และพัฒนาทักษะพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวให้ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ และมีการเฝ้าระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด มีการสร้างเครือข่ายการประสานงานและช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนในกรณีต้องขอความช่วยเหลือในการร่วมดูแลผู้ป่วยกลุ่มจิตเวชที่อาจมีอาการกำเริบ

เอกสารอ้างอิง

1. กรมสุขภาพจิต. คู่มือการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทสำหรับโรงพยาบาลในเขตสุขภาพ(ฉบับพยาบาล/นักวิชาการสาธารณสุข). พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: วิศทอเรีย; 2560.
2. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรงสำหรับสถาบัน/โรงพยาบาล สังกัดกรมสุขภาพจิต. กรุงเทพฯ: บริษัท พรอสเพอร์สพลัสจำกัด; 2563.
3. กรมสุขภาพจิต. รายงานผู้ป่วยมารับบริการด้านจิตเวช ข้อมูลจากคลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข(HDC) ประจำปีงบประมาณ 2555 [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤษภาคม 2566]. เข้าถึงได้จาก <https://dmh.go.th/report/datacenter/hdc>
4. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต. สรุปผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ของกรมสุขภาพจิตในวาระแรก ระยะ 3 ปี พ.ศ.2563-2565 ประจำปีงบประมาณ 2563; 2563.
5. ก่อกาล ศิริวัฒน์, วินิกาญจน์ คงสุวรรณ, ธนอม ศรีอินทนนท์. การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเภทที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ในแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 2560;9(3):25-36.
6. อรัญญา ฤทธิเดช, อุบล วรรณกิจ, อสนี สาแลมะ, อาอีเสาะ สาแลมะ. การพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพแนวทางปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเภทที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน. 2566;8(2):175-84.
7. อัครเดช กลิ่นพิบูลย์, ชมพูนุท โมราชติ, กษพงศ์ สารการ. กลยุทธ์การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพในการจัดการพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ของผู้ป่วยจิตเวชในโรงพยาบาล เขตสุขภาพ ที่ 10. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. 2560;31(1):29-40.
8. ผกามาศ สุจิตติวนิช, สันติภาพ คงนางวัง. การพัฒนาสมรรถนะทีมบุคลากรในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทที่มี

- พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงโรงพยาบาลชัยภูมิ. วารสารวิชาการทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 2565;2(2):46-58.
9. พงศ์ศักดิ์ ฝางแก้ว, เพ็ญภา แดงด้อมยุทธ์. ผลของการจัดการความโกรธที่เน้นการปรับความคิดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ป่วยจิตเภท. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. 2562;33(1):53-69.
 10. ศิริยุพา นันสุนานนท์. บทบาทพยาบาลจิตเวชในการส่งเสริมการเข้าถึงการดูแลจิตเวชฉุกเฉิน. วารสารการพยาบาล. 2563;22(2):118-26.
 11. วรณีย์ ศิรินทรงกูร, นพรัตน์ไชยขำนิ, เสาวลักษณ์ ยิ้มเย็น. การพัฒนาโปรแกรมจัดการ ความโกรธด้วยสติบำบัด สำหรับผู้ป่วยจิตเภทที่มีพฤติกรรมรุนแรง. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. 2562;33(3):68-85.
 12. อรพรรณ สุนทวง. การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรงในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ. 2566;16(3):198-210.
 13. Skeem J L, Polaschek D L, Manchak S. Appropriate treatment works, but how?: Rehabilitating general, psychopathic, and high-risk offenders; 2009.
 14. วุฒิชัย ขวนชนก, ภัทราภรณ์พร สกุล, สมบัติ สกุลพรรณ. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ป่วยโรคจิตเภทในแผนกจิตเวชฉุกเฉิน. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. 2565;36(3):81-97.
 15. American Psychiatric Association. The American Psychiatric Association practice guideline for the treatment of patients with schizophrenia. Am J Psychiatry. 2020;177(9):868-72.
 16. Nelstrop L, Chandler-Oatts J, Bingley W, Bleetman T, Corr F, Cronin-Davis Ja, et al. A systematic review of the safety and effectiveness of restraint and seclusion as interventions for the short-term management of violence in adult psychiatric inpatient settings and emergency departments. Worldviews on Evidence-Based Nursing. 2006;3(1): 8-18.